

Категоризация на неприятеля *Dendrolimus superans* за територията на Европейския съюз

Панелът по здраве на растенията (Панел PLH¹) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) е извършил категоризация на неприятеля *Dendrolimus superans* за територията на Европейския съюз (ЕС), публикувана на 10 август 2022 г.

Dendrolimus superans Butler, не е включен в приложение II на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията², като карантинен вредител, който е от значение за ЕС, но растенията гостоприемници, растителните продукти и другите обекти, които са гостоприемници на *Dendrolimus superans*, се регулират с мерките, посочени в същия регламент.

Dendrolimus superans е включен в списъка на вредителите, които се регулират с Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1217 на Комисията³ по отношение на някои естествено или изкуствено получени миниатюрни форми на растения за засаждане от рода *Pinus L.* с произход от Япония.

Dendrolimus superans Butler, със синоним *Dendrolimus superans albolineatus*, е добре идентифициран вид от разред Lepidoptera (пеперуди), семейство Lasiosampidae (муцунести молци), за който съществуват надеждни морфологични и молекулярни методи за откриване и идентифициране.

Други известни синоними на *Dendrolimus superans* Butler са: *Dendrolimus albolineatus* Matsumura, *Dendrolimus jezoensis* Matsumura и *Odonestis superans* Butler.

¹ Panel on Plant Health (PLH)

² Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 г. за установяване на еднакви условия за прилагане на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на защитните мерки срещу вредители по растенията и за отмяна на Регламент на Комисията (ЕО) № 690/2008 и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията. OJ L 319, 10.12.2019 г., стр. 1-279.

³ Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1217 на Комисията от 25 август 2020 година относно дерогация от Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 по отношение на въвеждането в Съюза на естествено или изкуствено получени миниатюрни форми на растения за засаждане от родовете *Chamaecyparis* Spach, *Juniperus* L. и от някои видове от рода *Pinus* L. с произход от Япония и за отмяна на Решение 2002/887/ЕО, OJ L 277, 26.8.2020, р. 6-11

Биология на вредителя

В зависимост от климатичните условия, в ареала си на разпространение, жизненият цикъл (пълното развитие на едно поколение) на *Dendrolimus superans* завършва за една или две години. В Хокайдо (Япония) *Dendrolimus superans* развива едно поколение годишно. В южната част на Североизточен Китай жизненият цикъл завършва за една година, а в по-северните райони на Китай, където климатът е по-студен, едно поколение се развива за две години.

Неприятелят зимува като ларва в почвата (под горска постеля от мъх и листа). Възрастните *Dendrolimus superans* се появяват през лятото. След копулация женските яйцеснасят на групи от 20-30 яйца върху игличките на гостоприемниците. Ембрионалният период продължава около 11-12 дни. Вреда нанасят ларвите, които се хранят с игличките. Новоизлюпените ларви само ги скелетират. Зрелите ларви, които се хранят по-интензивно, нанасят най-големи щети. При силно нападение, неприятелят е в състояние да обезлисти здрави дървета и да унищожи хиляди хектари гори. През есента, ларвите от последния стадий се спускат на земята в търсене на места за презимуване.

Растения гостоприемници

Dendrolimus superans вреди по растителните видове от семейство *Pinaceae* (борови). Предпочитани растения-гостоприемници на неприятеля са - *Abies sachalinensis* (сахалинска ела), *Larix gmelinii* (гмелинова лиственница), *Picea jezoensis* (смърч с тъмна кора) и *Pinus pumila* (сибирски клек). Гмелиновата лиственница и сибирският клек се считат за основни гостоприемници. Съобщава се, че видовете *Picea abies* (норвежки смърч) и *Pinus thunbergii* (японски черен бор) също могат да бъдат подходящи гостоприемници за неприятеля.

Dendrolimus superans предпочита гостоприемници, които се развиват в горски масиви и са на възраст над 50 години.

Кириченко и колектив⁴ съобщават, че *Dendrolimus sibiricus*, който е близкородствен вид на *Dendrolimus superans*, извън естествения си ареал на разпространение има потенциал да се развива и върху иглолистни видове, местни за

⁴ Kirichenko NI, Flament J, Baranchikov Y and Grégoire JC, 2008. Native and exotic coniferous species in Europe – possible host plants for the potentially invasive Siberian moth, *Dendrolimus sibiricus* Tschtv. (Lepidoptera, Lasiocampidae). *EPPO Bulletin.*, **38**, 259–263.

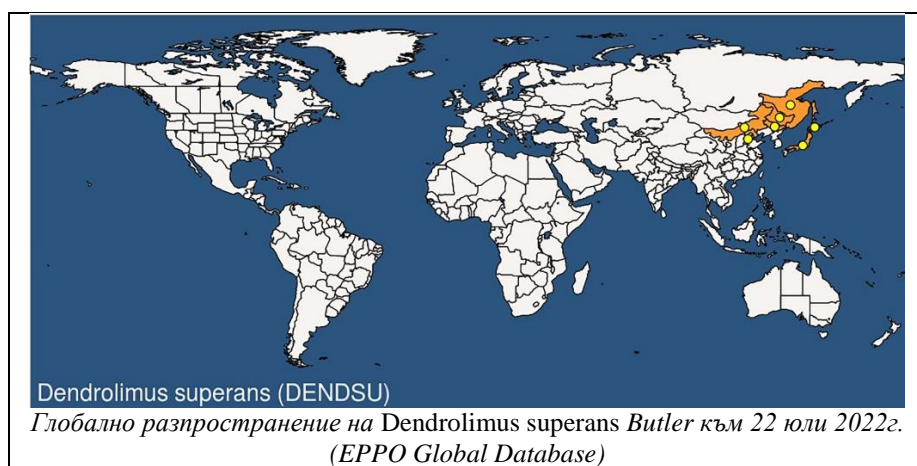
Kirichenko NI, Baranchikov YN and Vidal S, 2009. Performance of the potentially invasive Siberian moth *Dendrolimus superans sibiricus* on coniferous species in Europe. *Agricultural and Forest Entomology*, **11**, 247–254.

Европа като: *Larix decidua* (европейска лиственица), *Abies alba* (европейска бяла ела), *Abies nordmanniana* (кавказка ела), *Picea abies* (норвежки смърч) и *Pseudotsuga menziesii* (североамериканска дугласка).

Географско разпространение

Dendrolimus superans се среща в неевропейската част на Русия (Сибир и Далечния изток), Китай, Монголия и Япония.

Съгласно световната база данни на Европейската и средиземноморска организация за растителна защита (EPPO) към 22 юли 2022 г., *Dendrolimus superans* Butler не присъства на територията на ЕС.

Пътища за навлизане в ЕС

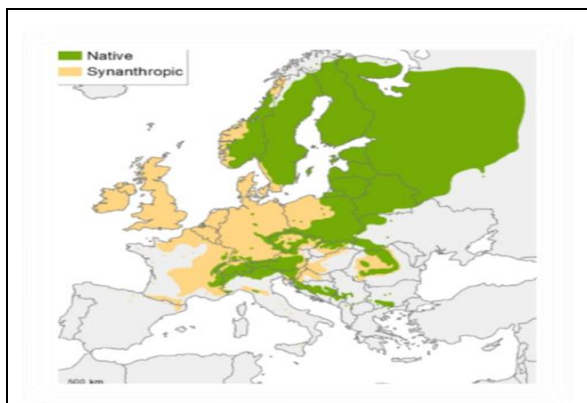
Потенциалните пътища за навлизане на *Dendrolimus superans* на територията на ЕС са чрез търговския обмен и движение на растения-гостоприемници, като растения за засаждане (включително бонзай), отрязани клони или коледни дървета, отделена кора, дървен материал и почва, произхождащи от страни, с наличие на вредителя.

- Растения-гостоприемници за засаждане, включително бонзай - яйца и ларви (иглички и клони), ларви и какавиди (кора и клони), ларви (в почвата на саксийни растения);
- Отрязани клони или коледни дървета - яйца и ларви (иглички и клони), ларви и какавиди (кора и клони);
- Отделена кора или дървен материал - ларви (кора);
- Почва – ларви в диапауза.

Съгласно информацията от базата данни на Europhyt⁵/TRACES-NT⁶, към 31 май 2022 г., обхващаща периода от май 1994 г. до май 2020 г., не се съобщава за прихващания на *Dendrolimus superans*.

Установяване и разпространение в ЕС

Растенията гостоприемници на *Dendrolimus superans* са видове от семейство *Pinaceae*, някои от които, като *Picea abies* (норвежки смърч) са широко

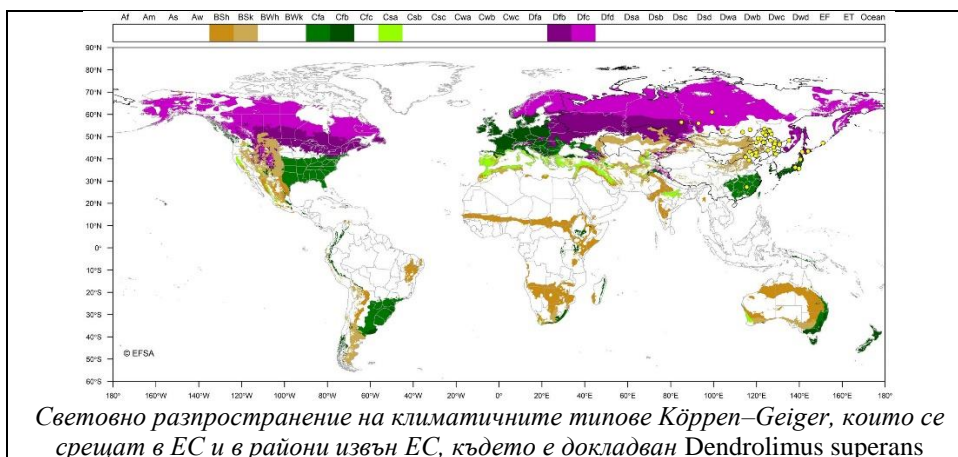

Разпространение на *Picea abies* в Европа
Зелено - видът е местен; Оранжево - видът е въведен и натурализиран (Caudullo et al., 2017)

разпространени, като горски масиви, на територията на ЕС, а други се отглеждат, като декоративни растения в паркове и градини или домашни условия.

В страните, където *Dendrolimus superans* присъства, преобладават климатични зони по класификацията на Кьопен-Geiger⁷ (BSk - студен степен климат, Cfa - влажен субтропичен климат, Cfb - океански климат, Dfb -

влажен континентален климат и Dfc - субполярен климат), които се срещат и в ЕС.

Световно разпространение на климатичните типове Кьопен-Geiger, които се срещат в ЕС и в райони извън ЕС, където е докладван *Dendrolimus superans*

⁵ EUROPHYT - Европейска система за бързо предупреждение, в която се регистрират прихващания по фитосанитарни причини на пратки от растения и растителни продукти, внесени в ЕС или търгувани в самия ЕС.

⁶ TRACES - TRADE Control and Expert System - Експертна система за контрол на търговията.

⁷ WORLD MAPS OF KÖPPEN-GEIGER CLIMATE CLASSIFICATION, <http://koeppen-geiger.vu-wien.ac.at/present.htm>,

<https://www.mindat.org/climate.php> Тропичен климат (A) - Екваториален (Af) Тропичен мусонен (Am) Тропичен саванен (Aw)

Сух климат (B) - Горещ пустинен (BWh) Студен пустинен (BWk) Горещ степен (BSh) Студен степен (BSk)

Умерен климат (C) - Влажен субтропичен климат (Cfa, Cwa) Океански климат (Cfb, Cwb, Cfc) Средиземноморски климат (Csa, Csb)

Континентален климат (D) - Умереноконтинентален климат (Dsa, Dsb, Dwa, Dwb, Dfa, Dfb) Влажен континентален климат (Dfa, Dwa, Dfb, Dwb)

Субполярен климат (Dfc, Dwc, Dfd) Полярен климат (E) - Полярен климат (ET, EF) Планински климат (ET/H)

Планинските райони и северните части на ЕС, с климатични зони Dfb (влажен континентален климат) и Dfc (субполярен климат), са най-сходни с районите на Азия от където се съобщава, че *Dendrolimus superans* нанася най-много повреди.

Предвид климатичните сходства между районите в Източна Азия, от където е докладван неприятеля и държавите-членки на ЕС със сходен климат и наличие на горски масиви от норвежки смърч (гостоприемник на *Dendrolimus superans*), се предполага, че ако този неприятел навлезе в Съюза, има вероятност да се установи на територията му.

При евентуално навлизане и установяване на територията на ЕС, *Dendrolimus superans* би могъл да се разпространи не само чрез движение и търговски обмен на заразени растения-гостоприемници за засаждане, рязани клони и отделена кора, но и естествено чрез летежа на възрастните индивиди, които могат да летят и да се разпространяват до 100 км годишно⁸.

Икономическо въздействие

Dendrolimus superans е основен вредител по иглолистните гори в североизточен Китай, Япония и неевропейската част на Русия. Иглолистните видове (*Abies sachalinensis*, *Larix gmelinii*, *Picea jezoensis* и *Pinus pumila*), по които вредителят нанася най-големи щети, не се срещат в ЕС. Норвежкият смърч (*Picea abies*), за който се съобщава, че може да е подходящ гостоприемник на *Dendrolimus superans* се среща в ЕС, но по литературни данни няма доклади за открити щети по него. Въпреки това ако *Dendrolimus superans* бъде въведен в Съюза и се установи в горите на държавите-членки, той би могъл да окаже негативно въздействие върху горските масиви от *Picea abies*.

След установяване на *Dendrolimus superans* в ЕС, възможно е той да промени хранителните си навици и да разшири обхвата си на гостоприемници, както близкородствения му вид *Dendrolimus sibiricus* (*Dendrolimus sibiricus* може да вреди и да се развива на повечето иглолистни видове в ЕС), което може да доведе до влошаване на фитосанитарното здраве на иглолистните гори в Съюза.

Други растения-гостоприемници на *Dendrolimus superans*, които се отглеждат като декоративни растения в паркове и градини или домашни условия, също биха могли да бъдат нападнати от вредителя. Съществува известна

⁸ EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization), 2005. Data sheets on quarantine pests. *Dendrolimus sibiricus* and *Dendrolimus superans*. EPPO Bulletin, 35, 309–395.

несигурност относно това дали *Dendrolimus superans* би нанесъл повреди върху декоративни иглолистни видове, тъй като наличните данни от Китай, Сибир, далечния Изток на Русия и Япония са само за нападение и щети по иглолистни видове, които се развиват в горски масиви и са на възраст над 50 години.

Мерки и методи за контрол

Неприятелят не е включен в приложение II на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията, като карантинен вредител, който е от значение за ЕС.

Пътят за навлизане на *Dendrolimus superans* върху растения от *Pinus L.*, различни от плодове и семена, се регулира чрез забраната за въвеждането им в Съюза от някои трети държави, съгласно т. 1 от приложение VI на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията⁹.

Пътят за навлизане на *Dendrolimus superans* в ЕС, чрез яйца, ларви и какавиди с внос на растения за засаждане, отрязани клони или коледни дървета, отделена кора, дървен материал и почва се регулира с прилагане на Приложение VI от Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията.

При внос на растения за засаждане от трети страни се изисква фитосанитарен сертификат и те се инспектират при пристигане.

Въпреки, че вносът на растенията гостоприемници на неприятеля от *Pinus* spp. от трети страни е забранен, има дерогации за миниатюрни форми на растения за засаждане (бонсай) от род *Pinus*, идващи от Япония.

За миниатюрни форми на растения за засаждане (бонсай) от род *Pinus* (*Pinus parviflora* и *Pinus thunbergii*) с произход Япония, действа Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1217 на Комисията от 25 август 2020 година относно дерогация от Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072.

Според наличната научна литература статутът на *Pinus parviflora*, като гостоприемник на *Dendrolimus superans* не е потвърден.

При прилагане на контролните мерки предвидени в приложение VI към Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072, допълнителни мерките за контрол за намаляване риска от навлизане и разпространение на *Dendrolimus superans* на територията на ЕС не са необходими.

⁹ ПРИЛОЖЕНИЕ VI - Списък на растенията, растителните продукти и другите обекти, чието въвеждане в Съюза от определени трети държави е забранено - Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията.

Заклучение

Dendrolimus superans отговаря на всички критерии, които са в компетентността на ЕОБХ за оценка, за да бъде разглеждан като потенциален карантинен вредител за ЕС.

Съществува известна несигурност по отношение на мащаба на потенциалното икономическо и екологично въздействие, което *Dendrolimus superans* би могъл да окаже.

Значение за България

Към настоящия момент *Dendrolimus superans* не присъства в ЕС и Р България.

Норвежкият смърч (*Picea abies*), който е потенциално подходящ гостоприемник на *Dendrolimus superans* се среща и е разпространен на територията на страната. Като се има предвид, че климатичните зони по класификацията на Köppen-Geiger – Dfb (влажен континентален климат) и Dfc (субполярен климат), се срещат в България и в районите от където *Dendrolimus superans* се съобщава, се предполага, че ако неприятелят навлезе в страната, то той би могъл да се установи на територията ѝ.

При съмнение за наличие на неприятеля и/или предполагаеми повреди от него, е необходимо незабавно да се уведомят официалните фитосанитарни власти.

Ранното откриване би могло да помогне за управлението на този вредител в България.

Източник:

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Claude Bragard, et al., 2021. Scientific Opinion on the Pest categorisation of *Dendrolimus superans* pp.25; EFSA Journal 2022;20(8):7525, <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2022.7525>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига - <http://corhv.government.bg/>.

Изготвил: Татяна Величкова, главен експерт в Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ, 8.09.2022 г.